

RUSZIN VILÁG

РУСИНСЬКИЙ СВІТ

VII. évfolyam 64. szám, március 2009 рікник VII. число 64, март

Megvalósul a ruszinok nagy álma, felépül Máriapócson a görög katolikus fatemplom! A ruszinok szent zarándokhelyén megépített templom segíteni fogja gyermekeinket is öntudatos nemzetté formálódni.

A Máriapócs- a történelmi Magyarországon-, majd a szovjet birodalom által elfoglalt Kárpátalján élő ruszinok egyik legnevesebb búcsújáróhelye. A szovjet uralom a görög katolikus vallás kálváriáját és a ruszin nemzetiség hivatalos eltörlését idézte elő Kárpátalján. Éppen ezért vált oly fontossá számunkra egy görög katolikus fatemplom felépítése ezen a történelmi zarándokhelyen. Fiataljaink számára is szeretnénk tudatosítani, hogy görög katolikus hitünk és Máriapócs szelleme kincs, féltett kincsünk, amely gazdagabbá teszi életünket és nem csak a magyarországi és a kárpátaljai ruszinok-, hanem a világban szétszórta nemzettársaink számára is. A ruszinok szent zarándokhelyén megépített templom segíteni fogja gyermekeinket is öntudatos nemzetté formálódni, mert forrásunkat fogja jelenteni ruszin identitásunk megtartásához, valamint ősi, egyházi szláv nyelvünk a szent liturgián való használatához. Nagy elődeink előtt is szeretnénk méltóságteljesen megemlékezni és

tisztelegni, hiszen püspökeink, papjaink, nemzetiségi hovatartozástól függetlenül, a nehéz időkben legfőképp, mindig az ott élők védelmezői, szószólói voltak. Nehéz szolgálatuk, megrendíthetetlen hitük, identitástudatuk, példaértékű helytállásuk és vértanúságuk minden időben, több nemzedéken keresztül követendő irány számunkra.

A Ruszin Világban többször is hírt adtunk terveinkről, megvalósulásra váró álmainkról. Egy ruszin fatemplom létrejöttének szándéka e történelmi jelentőségű kegyhelyen, legfőbb célkitűzéseink között szerepel. Meggyőződésünk, hogy „a hit útját kell járni, ha élni akar a nemzet”, ehhez kértük a jó Isten és a püspök úr segítségét. Az alábbiakban két interjút közlünk, amely szándékaink, álmaink megvalósulásának közeledését bizonyítja. Az első beszélgetést „a templomépítővel” Szunai Miklóssal, jelen számunkban közöljük. A következő, ünnepi számunkban pedig, Fülöp püspök úrral készített interjúval ismertetjük meg olvasóinkat. Olvassák hittel és reménnyel!

„Ez a templom az Önök szeretetéből épül...” Akinak adatik, annak adnia kell: szeretetet, békességet, anyagi javakat.

Szunai Miklós

Szunai Miklóssal beszélgetek rendkívüli ízlést és művészettörténeti hozzáértést bizonyító irodájában. Sikeres üzletember, a Széchenyi Tudományos Társaság ügyvezető igazgatója, a földrajz- és közgazdaság tudományok kandidátusa. A Széchenyi Tudományos Társaság tiszteletbeli elnöke a Nobel díjas és Priestley emlékérmes prof. Dr. Oláh György, elnöke Széchenyi Mihály gróf. A Társaság kuratóriumának tagjai neves hazai és külföldi akadémikusok, művészek, írók, politikusok. Az egymás mellett élő nemzetek történelmi, kulturális és tudományos kapcsolatrendszerében a Széchenyi Tudományos Társaság igyekszik valóra váltani névadója, Széchenyi Istvánnak tetteit és törekvéseit. A templomépítés művészeti megvalósítása szintén tetteik és törekvéseik között szerepelnek, amelynek megvalósítása a ruszinok több évtizedes álmával azonosul. Hiszen a Máriapócsi Kegytemplom a történelmi Magyarországon, majd a szovjet birodalom által elfoglalt Kárpátalján élő ruszinság egyik legnevesebb búcsújáróhelye. A kegytemplom a XVIII. Sz. épült, mai formáját a tornyok elkészültével 1856-

ban nyerte el. XII. Pius pápa 1948-ban „Basilica Minor”-rangra emelte. A templom építése idején Olsavszky Mihály, munkácsi püspök telepítette le Máriapócsra a bazilita szerzeteseket. Olsavszky Mihály működésének 24-éve alatt jelentősen javult a rutén papság anyagi és műveltségi színvonala, fejlődött az egyházmegyei kormányzat és annak intézményei, minden nehézségek ellenére építkeztek, iskolákat alapítottak. Nehéz időt élünk most is, de tudjuk, hogy csakis összefogással és kitartással sikerül e nemes dolgot megvalósítani. A sors útmutatást adott közös célunk megvalósításához. Ezért kerestem fel a művészet, a kultúra, a tudomány és az építészet kapcsolatairól oly híres közösséget, amelynek egyik irányítója a „templomépítő” Szunai Miklós. A sikeres tudós-vállalkozó életében nagyon fontosak voltak a példaképek, a Ferences Gimnázium tanárai, a szülői ház, ahol megtanították élni és küzdeni. Beszélgetésünk átfogó képet ad munkájának szeretetéről, vallásának tiszteletéről, diák korában szerzett ferences lelkiségéről, amely elválaszthatatlan az emberek megbecsülésétől. Valljon, tehát életéről ő, aki az emberek munkaszeretetére, közösségére és szeretetére épít.

- Szerencsére vannak még csodák! A ruszinok álma hamarosan megvalósul! Felépül hamarosan Máriapócsra egy ősi mintát követő fatemplom. Úgyszintén közös erővel tervezzük környezetét is kialakítani, egy ruszin emlékparkkal, amely görög katolikus vértanú papjaink emlékét kívánja megőrizni. A ruszinság számára Máriapócs a legszentebb zarándokhely. Számíthatunk-e együttműködésre, támogatásra? Hiszen Ön is görög katolikus és sokat tett azért, hogy hagyományainkat, tradícióinkat a külvilág felismerje, értékelje és tisztelje.

- Természetesen! Nemcsak szavakkal, hanem tettekkel is mindig kifejezésre juttattam a görög katolikus közösséghez, embertársaimhoz való tartozásomat. Mindent megteszek annak érdekében, hogy a hosszú évtizedekig üldözött görög katolicizmus reneszánszát elősegítsem. Számomra ez rendkívül fontos dolog, de az is, hogy az ember érezze, tartozik valahová.

- Hogyan mutathatom be a templomépítőket: fővállalkozóknak, tervezőeknek vagy esetleg egy csoda létrehozóinak?

- Ez közös munka, a „fővállalkozó” rossz szó! Részt veszünk a tervezésben, finanszírozzuk, fölépítjük. Kisboldogasszony napjára elkészül! Húsvét után utazom Erdélybe, mert szeretnénk igénybe venni az ottani barátaink segítségét. A ruszinok fatemplom építési tapasztalatait, évszázadokon felhalmozott tudására is támaszkodunk. Ukrajnát és Erdélyt határok választják el, de a ruszinok segítségével értékesebb lesz a tervünk, számíthatunk rájuk!

- Kire gondol, illetve kikre gondol konkrétan?

- Önökre és az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzatra, a közösség és a társadalom görög katolikus híveire gondolok. Küldetésünk nemcsak egy tömbben élő közösségünkhöz szól. Ha valami egy jól megszervezett összefogáson épül, az mindig több,

mintha azt a tervet valaki kitalálja, megcsinálja és finanszírozza. Legyen ez egy nagy nemzeti és nemzetközi összefogás szép példája. Nemrég Szatmár-megyében Ömbölyön építettünk egy igazi szatmári „szoknyás” kőtemplomot. Amikor a hátsó sorokból előre hívtak, hogy mondjak valamit én is a templomszentelés után a jelenlévő hívőknek, akkor én

csak azt tudtam mondani az oltár előtt az ott lévő nagyon kedves embereknek: Ez a templom az önök szeretetéből épült. Önök akarták ezt a templomot, tehát lett is! Az én drága, szeretett édesanyám engem nagyon vallásosan nevelt és mindig mondta: kismagam, akinek adatik, annak adnia kell: szeretetet, békességet, anyagi javakat. A Ferences Gimnáziumban eltöltött évek sokat formáltak gondolkodásomat, édesanyám szavait megerősítve. Templomépítő „kedvem” is innen származhat.

- Templomépítő munkájában a hagyományőrzésen kívül tükröződik-e a történelem?

- Nagymértékben.

Hadd említsem minden álszerénység nélkül az ukrainai Brjankában felépített emlékhelyről, valamint a doberdói romos kápolna felújításáról szóló munkánkat. A II. Világháborúban elhunyt magyar hadifoglyok és polgári áldozatok brjankai emlékművének munkálatai 2008. március 13.-án fejeződtek be. Az ünnepélyes avatásra 2008. november 7.-én, a két ország honvédelmi miniszterei jelenlétében került sor. Néhány nappal később, Doberdóhoz tartozó Visintini faluban álló Capella Ungharese – Magyar Kápolna rekonstrukciója is megkezdődött és az I. Világháború 90. évfordulóján, 2008. november 11.-én, rangos magyar küldöttség koszorúzta meg az emlékhelyet. Mivel az I. Világháború idején félbemaradt kápolna tervei nem lelhetők fel és a szentély építése el sem kezdődött, a tervezőknek nem volt könnyű dolguk. Az építészek alázattal nyúltak

Máriapócsi fatemplom látványterve

a maradványokhoz, az eredeti formát teljes egészében meghagyták. Az építkezés finanszírozását teljes egészében a Széchenyi Tudományos Társaság vállalta magára az Újfehértó Városért Alapítvány segítségével. A helyszínen megmaradt, faragott kövekből készítik majd el az oltárt és kovácsoltvas díszítő-, valamint használati elemeket szállítanak a helyszínre, ezzel is tisztelve a város 27 doberdói hősi halottja előtt. Fontosnak tartjuk, hogy az emlékhely méltóvá válhasson a közös emlékezésekre, a történeti-kulturális ismeretek bővítésére, a hős katonák kálváriájának megjelenítésére. Ezért SzTT és a Közös Európában Együtt Emlékezzünk Nemzetközi Fórum pályázatot hirdetett a Magyar Kápolna külső és belső megjelenítését szolgáló javaslatokra, tervekre, valamint a korabeli dokumentumok gyűjtésére. A doberdói polgármester is kiemelt figyelmet szentel az építkezésnek. 2009. május 29.-én a Hősök Napján lesz a felszentelése és avatása.

Magas rangú egyházi méltóságokat, állami-, és kormányfői vendégeket várunk, többek között Kocsis Fülöp görög katolikus püspökünket. Reményeink szerint a SzTT tervei szerint felújított kápolna az európai békét fogja jelképezni, ezért már most kezdeményeztük a Magyar Parlament felé, nemzeti emlékhellyé való nyilvánítását. Környezetében nemzetközi összefogással, háborús emlékeket őrző múzeum és szabadtéri kiállítás épül. Rangos nemzetközi emlékhelyre látogathatunk a közeljövőben.

- *A görög katolikus tradíciók, mikor érintették meg először?*

- Amikor gyermekként Újfehértóról mezítláb gyalog mentünk zarándokútra Máriapócsra. Lelkileg, szellemileg, személyiségem formálásában nagyon sokat segített. Drága, jó nagymamám akkor 70-éves volt, én pedig 8-éves, amikor először Máriapócsra gyalogoltunk, 30 km oda- 30 km vissza. Többször fel akartak venni a kísérő szekérre, mint kisgyereket, de az én szeretett nagyanyám nem engedte: Kisfiam, nem szállhatsz fel, ilyen korban én is gyalog mentem! Tehát, mennem kellett. Akkor még a vidékiek a tisztaszobát kiürítették a zarándokoknak, szalmazsákokon aludtunk, hiszen egy nap nem volt elég, 2-napos volt a zarándokút. Gyerekként is fantasztikus élményt jelentett, semmi fáradtságot nem éreztem. Ezt minden évben megismételtük. Amikor már fizikailag

megerősödtem, nem mindig mentem gyalog, ilyen az ember saját gyengeségeivel! De az elmúlt évben részt vettem egy felejthetetlen zarándokúton Fülöp püspök úr kíséretével.

- *A Máriapócsi Kegytemplomban, ha valakit megáldanak egy zarándok utat követően, örök életében érzi az áldást, kegyelmi állapotba kerül. Egyetért velem?*

- Tapasztaltam. Nagyon sokszor voltam a halál torkában, de a jó Isten tudomra adta, hogy terve van még velem. Drága édesanyám mondta, aki most 88-éves és Hajdúszoboszlón lakik: Kisfiam, még nagyon sok templomot kell felépítened! Hajdúszoboszlón és Újfehértón (ez a város a legnagyobb görög katolikus település) is építettünk egy görög katolikus templomot. 14-éves koromig éltem ebben a városban, most díszpolgára vagyok és Újfehértót- Doberdóval rokonságba szerveztem, testvérvárossá lettek. A

kegyelmi állapot nekem nemcsak a személyes boldogságot és a hivatali sikereket jelenti, hanem a templomépítési kedvet és lehetőséget. Terveim között legalább tíz templom felépítése szerepel (ez édesanyám vágya is, most tartok az 5.-nél). A soron következő a gödöllői görög katolikus templom lesz.

- *Kiemelkedő egyházi, művészettörténeti, kulturális esemény lesz Máriapócson felépülő görög katolikus fatemplom, amely Szűz Mária tiszteletét is példázza. A görög katolikus lelkiség, a hagyományos építészet a művészet, a teológia és a kultúra kapcsolatát, hogyan fogják*

megjeleníteni?

- Ez a fatemplom a világ csodája lesz! A megújulás jelképe, görög katolikus hitünk megerősítése! Tisztelnünk kell hagyományainkat, történelmünket, környezetünket, vallásunkat. A Máriapócsi Kegykép tisztelete 1715 és 1905-ben történt könnyezése révén vált általánossá nem csak a magyar görög katolikusoknak, hanem a környező országok hívei számára is. Ez a kegykép kétszeri könnyezésével és nagyon sok csodás eseménnyel bizonyította, hogy a népének szavaival élve: a „Máriapócsi templom kegyelmek helye” és hagyományaink jelképe. Csodálatos lesz, amikor egy rövid időre visszatér Hajdúszoboszlóról ebbe az újonnan épült fatemplomba. A püspök úrral egyeztetve terveinket, kérése volt, hogy minden cifraságot nélkülözve, hagyományaink-

Máriapócsi fatemplom látványterve

nak megfelelően, egyszerű, szerény templomnak kell lennie. Igaza van, hiszen a hiúság, a hivatkozás, elviszi az ember lelkét, gondolatait, mélyebb, tartalmasabb dolgokról. Ez a templom a szerzetes kolostor mögött lesz, egy hatalmas terület közepén, látványos helyen. Egyben idegenforgalmi nevezetesség is lesz. Hagyományoknak megfelelően építik: egyetlen vasszög nélkül, facsapolással, faszögekkel, faszindellyel. Időállóbb lesz, mint bármelyik, mert szibériai fenyőből építjük a zsindelyt. Ez nagyon kemény faanyag, mert

Szunai Miklós (balról az első)
Teller Ede tudós (középén) társaságában.

lassan nő, ezért a legjobb minőségű. A templom többi részét jó minőségű kárpátaljai fenyőből építjük. Nem modernizáljuk az arculatát, olyan lesz ez a templom, mintha több száz évvel ezelőtt építették volna baltával faragva. A régi hagyományokhoz alkalmazkodunk, olyan lesz, mint a régi templom volt. A belseje- szent tér, tehát ennek kialakítása a papság feladata, nem is a feladata, inkább a szakértelme. Ebbe én nem merek beleszólni, feltételezem, hogy nagyon szép lesz. Már a doberdói kápolna restaurálásánál is tanácsot kértem a püspök úrtól, milyen legyen? Eredeti, ott talált kőből, volt a válasz. Az ott talált köveket elhoztuk, átdolgozva, visszaszállítottuk. Az eredeti kövekből készül az oltár. A máriapócsi fatemplomban fából készül majd az oltár, mert eredetileg is ebből készült.

- *Nehéz ilyen nagy feladatok mellett a szerénységet megtartani. Sikeres vállalkozó, templom-építő, tudományos társaságoknak vezetője. Más ember ilyen helyzetben már „elszáll” magától. Nehéz a megérdemelt népszerűséget vállalni?*

- Igaza van, az ember gyakran eltel önmagával, gőgjével, ennek számtalan oka van. Nehéz belenézni a tükörbe, hisz olyan magasan van. Az előző szobámban volt egy óriási tükör, nagyon magasra volt felfüggesztve. Kérdezték is tőlem, miért van olyan magason, hiszen nem is lehet belenézni. Föl kell ugrani, hogy lássam magam! - válaszoltam. Amikor pedig leeselek, akkor fel kell fognom, hogy nem is vagyok olyan szép,

amilyen szépnek látnak engem az emberek. Fontos, hogy az ember mindig kellőképpen tudja saját magát értékelni. Ebben az esetben tiszták lesznek a gondolatai és nem lesznek személyiségi problémái.

- *Templomépítési időszak folyamán szoros kapcsolatban van püspökeinkkel. Kikéri az egyháziak véleményét, szakértelmét. Jól gondolom?*

- Valóban, nélkülözhetetlen a szoros együttműködés. Keresztes Szilárd püspök úrral is jó kapcsolatban voltam, annak ellenére, hogy ő kissé zárkózott ember.

- *Az új görög katolikus Fülöp püspökünk pedig szerzetes. Ő a belső szellemi világ embere. Hogyan találta meg vele az együttműködés szálait?*

- Ő egy fantasztikus ember! Szerény, szolid, a párbeszéd művésze. Az a fantasztikus tisztaság, ami belőle árad, nem marad hatástalanul, a kisugárzása óriási! Nem fertőzte meg a méltósággal járó elismerés. Igazi pap. Nagyon tudom értékelni, mert engem is szerzetesek neveltek. Mint említettem, bentlakó voltam a Ferences Gimnáziumban, tudom, az igazi szerzetesek úgy fordulnak befelé, hogy a kisugárzásuk erősödjék. Egy szerzetes sohasem magányos, akkor sem, ha sokat van egyedül vagy lelki gyakorlatot végez. Ez a kedves, fiatal püspök atyánk nagyban emlékeztet engem a szerzetesi tanáira, akik felejtethetetlen szakmai, pedagógiai tudással és szeretettel fordultak diákjaikhoz. Emellett az új püspökünk Fülöp atya, egy rendkívül határozott vezető, akit feltétlenül követni kell! Ezt nem lehet mindig tanulni, belülről jövő tehetség!

- *Önről sem lehet elmondani, hogy könnyen adja fel céljait, nem egy küzdeni tudó ember. Egyetért velem?*

- Szabolcsi ember vagyok és a szabolcsi

Verekei-emlékmű megkoszorúzása.

embereknek van egy kreatív küzdőképessége. Szegény vidékről jöttünk, nekünk többet kell tenni a sikerért. Megvan bennünk az egyszerű, tiszta gondolkodásra való képesség. A budapestiek pedig hányféle embertípust ötvöznek!

- *Sikereit nézve, Önnek is lehetne joga hivalkodni, dicsfényben tündökölni, miért nem teszi?*

- A Duna TV készített velem nemrég egy riport műsort, abból az apropóból, hogy én is Magyarországon az egyik TOP-listán szerepelek. Egy fiatal, szimpatikus, de nagyon szerény képességű szép hölgy, arról faggatott engem: mennyi mindent engedhetek meg magamnak, ha már én ilyen gazdag ember vagyok? Úgy viselkedtem, mintha nem értettem volna a kérdést és azt válaszoltam. Ha arra gondol, amire én, akkor ez engem nem érdekel. Mire gondolok én? – kérdezte. Amire Ön!- válaszoltam. Egy ideig rébuszokban beszélgettünk, aztán meguntam és világosan válaszoltam. Látja ezt a pulóvert? 8-éve ebben járok, most is rajtam van! Szeretem. Nyáron ingben járok, télen ebben a pulóverben, amikor pedig mosásban van, akkor bánatos vagyok. Teljesen ledöbbszent válaszomon az ifjú hölgy. Pedig édesanyám mindig arra tanított, hogy a szép ruha tisztesség. Ezt én tudom, de ritkán vagyok képes drága édesanyám kedvébe járni e téren, csak akkor, ha nagyon-nagyon fontos. Azzal is tisztában vagyok, hogy a túlzott szerénység ne tűnjön álszerénységnek, ez hátrányos dolog lehet.

- *Környezete rendkívüli ízlésre és műértelemről vall. Egyáltalán nem egy puritán, egyszerű irodába léptem. A szépségtől szinte elállt a lélegzetem. Honnan ez a kontraszt?*

- Valóban, a környezetemre nagyon-nagyon igényes vagyok. Sikerült szépen berendeznem a napi tartózkodási helyemet. Ez a kardgyűjtemény, amelyet a falon lát, többet ér, mint a házam. Az óragyűjteményemre is büszke vagyok, hiszen „az óra- az idő ura”.

- *Nem könnyű jelenünkben, társadalmi környezetünkben Ön hogyan tud „navigálni”? Bizonyára Ön sem csupán a szeretet embereivel van körbe véve, jól gondolom?*

- A papi szerzetesektől szerzett tudás itt is segített. Ők arra tanítottak, hogy sokkal több energiát tud az ember felszabadítani akkor, ha pozitívan él és gondolkodik, ha segít másokon. Konkrét példával éljek, volt olyan ember, aki engem igaztalanul feljelentett, több százmillió kárt okozva nekem. Egy társaságban hozzá mentem és megkérdeztem: Jól nézel ki, hogy vannak a gyerekeid? Semmi haragot nem érzek, az ítélet másnak a feladata. Mérhetetlen energiát visz el a harag, a kicsinyesség. Én is sokáig lázadoztam, de a jó Isten nehéz pillanatokban mindig segítségemre volt. Legutóbb a doberdói templomépítésnél törött el a kezem. Jót cselekedtem és mégis megbüntettél, miért? - fordultam a jó Istenhez. Bizonyára valamiért

megérdemeltem. Bármilyen rossz történik velem, mindig magamat hibáztatom. Az embernek ki kell magából iktatni ezt a negatív érzést. Az újkor nagyon sok negatív dolgot hordoz: mit olvasok az újságban, mit láthatok a TV-ben, milyen a politika, stb. Ezek a dolgok képesek elterelni az emberek figyelmét a lényegről: Miért élünk? Mi a küldetésünk? Mi célból születünk erre a világra? Kritikus vagyok magammal és másokkal szemben is, az igazságérzetem „rossz” tulajdonságom. Drága, jó édesanyám gyakran mondta: Kisfiam, őrizkedj az emberektől! Egyes emberek olyanok, mint az ordító oroszlan. De én nem őriztem magam, mert nem bírok emberek, közösség nélkül élni. Előfordult, hogy volt, aki többször is belém rúgott, egy ilyen kategória is létezik. A legnagyobb élményt mégis az emberi kapcsolatok adják. Az emberszeretet egy csodálatos élmény! Erre is a ferences szerzetesek neveltek. Az emberi kapcsolataimnak köszönhetem, hogy sikeres embernek mondhatom magam. Csak ki kell söpörni magunkból a hiúságot, s minden rendben lesz, mert többet lát, bölcsebb lesz.

- *A ruszin nemzetiséggel, milyen a kapcsolata?*

- Tisztelem őket, mert egy olyan nép, amely sokat küzdött a történelem folyamán, hogy megtarthassák nemzetiségüket, vallásukat, kultúrájukat, hagyományait. Példát vehetnénk róluk! Hitüket a legnehezebb időkben is megőrizték és talán még nehezebb körülmények közé kerültek, mint a magyarok, mégis megmaradtak. A Máriapócsi Kegyek nemcsak a miénk, az övék is. Éppúgy, mint az épülő fatemplom az ökumenizmus jelképe lesz. A Lembergi Műszaki és Építészeti Akadémia, a Kolozsvári Egyetem, a Budapesti Műszaki Egyetem és a ruszinság kiváló szakemberei mind lehetőséget kapnak a munkára. A felépült templom köré egy kis nyári tábor is szervezünk, hiszen fiatalság nélkül nem lehet értékes a jövőnk. Egyszer csak át kell adni a staféta botot, s ezt időben meg kell tennünk! A kész produktumban a mi munkánk is benne van, de őket is arra kell nevelnünk, hogy érezzék kötelességüknek a folytatást. Egyházi értékei mellett, kultúrtörténeti centrumot is szeretnénk kialakítani terveinkkel. Európában nagyon sok fatemplom épül, de ilyen, amely több mint 300-éves üzenetet hordoz, kevés. A hitet, a békét és a szeretetet fogja jelképezni, reményt adni és irányt mutatni. Szentelésére – a püspök úrral egyeztetve – meghívjuk az ország egyházi és közéleti méltóságait, a civil társadalom képviselőit. Mindannyiunk, úgy a magyar társadalom, mint a ruszin közösségek életében, történelmi jelentőségű új zarándokhellyé válik a hagyományokat képviselő fatemplom és környezete.

Ortutay Mária

Olsavszky Mihály Mánuel

- Olsavica, 1700 körül, - Munkács 1767. november 5.

1749. szeptember 8.-án szentelte fel a Máriapócsi Kegytemplomot, s még az év májusában hozzáfogtak az ottani Bazilita Kolostor építéséhez.

Munkácsi görög katolikus püspök volt. 1720-ban Nagyszombaton kezdte el tanulmányait, a teológiát is itt végezte. Világi papként lépett be a Bazil-rendi szerzetbe. 1725-ben szentelték fel. Előbb munkácsi paróchus, majd Olsavszky István és Blazsovsky püspök vikáriusa volt. 1743-ban lett a csernek-hegyi zárda főnöke és munkácsi püspök. 1743.-ban apostoli vikáriussá nevezték ki. Püspökként legfőbb céljának tartotta, hogy magát és eparchiáját függetlenítse az egri püspökségtől. Működésének 24-éve alatt jelentősen javult a rutén papság anyagi és műveltségi színvonala, fejlődött az egyházmegyei kormányzat és annak intézményei. Munkácson lelkészképző intézetet szervezett, amelynek első osztályában ósláv írást és olvasást, a másodikban katekizmust és erkölcsant tanítottak. Ezzel alapjaiban megreformálta a korabeli műveltséget és az iskoláztatást döntően befolyásoló lelkészképzést. 1746-ban magyar és ósláv párhuzamos szövegű tankönyvet jelentetett meg Kolozsváron, latin és ósláv ábécéskönyvet adott ki. Barkóczy püspök által elérte, hogy 1754-től Mária

Terézia évi 1200 forintot utalt ki az egri szemináriumnak, fedezetül a Munkácsi Egyházmegye papnövendékeinek taníttatására. Olsavszky szerette volna, ha Munkácson is létesül szeminárium. Törekvésében gróf Schönborn is támogatta. Telket, épületanyagot és a szeminárium felépüléséig a növendékek elszállásolását ajánlva fel. 1767. októberében Mária Terézia 1200 forint segélyt utalt ki, hogy a növendékek az új tanévet már Munkácson kezdhessék, de erre Olsavszky halála miatt már nem került sor. 1752-ben Olsavszky kezdte meg a munkácsi püspöki lak építtetését, de ezt sem fejezhette be teljesen. Viszont ő fejezte be és szentelte fel 1749. szeptember 8.-án a Máriapócsi Kegytemplomot, s még az év májusában hozzáfogtak az ottani bazilita kolostor építéséhez, amelynek munkálatai 1753-ban fejezték be. Nagykárolyban nyomdát állított fel és megírta az első magyar görög katolikus katekizmust.

Forrásanyag:
Kárpátaljai Művelődési Lexikon

Tapasztalati problémák a ruszin nemzeti önazonosság meghatározásában

Nemzetközi szintre emelt konferenciát rendeztek az egyes orosz civil szervezetek kezdeményezésére az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzattal közösen 2009. március 21.-én a Kempinski Hotel kongresszusi termében. A jelen lévő tudósok, tanárok, szerkesztők, politikusok valamint görög katolikus és pravoszláv egyházi személyiségek, a megújulást szorgalmazva vitatták meg a ruszinok országonkénti helyzetét és nemzeti mivoltának bejegyzését. Az orosz delegáció szakpolitikuskai a konferencián kihirdették programjaikban: a szabadság, a nemzeti, kulturális identitás, a szolidaritás értékeire alapozó elveiket. E témában első ízben megrendezett tudományos-gyakorlati konferencia egyházi résztvevői a több évtizedes erőfeszítések gyümölcseként értékelték a görög katolicizmus újjáéledését és a nemzeti öntudatra ébredést. A nézetkülönbségeket és a vitatott eseményeket a továbbiakban is, gondosan előkészített tudományos-gyakorlati konferenciákon érdemes elemezni, amelyek résztvevői kutatók, tanárok, újságírók, könyvkiadói szerkesztők és politikusok lennének javasolták nyilatkozataikban. A hét végén megtartott konferencia neves nemzetközi résztvevőit Manajló András, az ORKÖ elnöke köszöntötte, majd dr. Lyavinecz Marianna FRKÖ elnök asszony, a Ruszinok Világtanácsának tagja tartotta meg nyitó előadását. Az alábbiakban mindkettő megnyitóját közöljük.

Tisztelt ruszinok! Nagyra becsült vendégeink és a konferencia résztvevői!

Örömmel üdvözlök mindenkit, itt Budapesten, a nemzetközi szintre emelt „Tapasztalati problémák a ruszin nemzeti önazonosság meghatározásában” című konferencián. Számunkra, a Magyarországon élő ruszinok számára, nagy megtiszteltetést jelent e neves konferencia társrendezőjévé lenni. Biztos vagyok abban, hogy a Kárpáti-régióban valamint a világban szétszórta élő ruszinok számára az itt megszületett vélemények, határozatok, cselekvési tervek meghatározóak, fontosak lesznek. Ez a konferencia arra is hivatott, hogy előbbre lépést bizonyítson és megerősítse a még mindig törekény ruszin identitásunkat.

Amint a résztvevők összetétele is bizonyítja, a konferencia témája és a magyarországi ruszinság kiérdemelte az egyetemi és középiskolai tanárok, kutatók, szerkesztők és szakpolitikusok figyelmét. Neves előadók, szakpolitikusok érkeztek hozzánk: Oroszországból, Ukrajnából (Kárpátaljáról), Csehországból, Szlovákiából, Szerbiából. Köszönettel tartozom a konferencia szervezőinek és minden résztvevőinek, köszönöm az orosz félnek szervezői és finansziális támogatását, valamint dr. Ljavinec Istvánnak az aktív szervezői és kezdeményező munkáját. A ruszinság érdekében kifejtett eredményes munkát kívánok.

Legyen a 2009.-év a ruszin megújulás éve!

Isten áldja tevékenységüket! Dicsőség a Jézus Krisztusnak!

Manajló András,
a Ruszin Kisebbségi Önkormányzat elnöke

A Ruszin Világtanács tagjának, a Fővárosi Ruszin Kisebbségi Önkormányzat elnök asszonyának dr. Lyavinecz Mariannának előadása a „Tapasztalati problémák a ruszin nemzeti önazonosság meghatározásában” c. konferencián.

Tisztelt delegátusok, a konferencia résztvevői!

Szeretettel köszöntöm Önöket a budapesti ruszinok nevében. A konferencia mai témája igen aktuális és figyelemre méltó a ruszinok számára, függetlenül attól, melyik országban élnek. Örülünk a kiválasztott helyszínnek is, hiszen ezen a földön éltek őseink, rokonaink is. Azon a földön rendezik meg ezt a tudományos konferenciát, amelyhez Kárpátalja is több mint ezer évig tartozott. E terület volt és marad mindig a

ruszinok ősi földje, amelyhez mindig kötődni fogunk. Úgy gondolom, hogy tapasztalati problémák a ruszin nemzeti önazonosság meghatározásában mindig léteztek, csupán a kérdés élessége, felszínre kerülése, illetve elhallgattatása változott. 1900-as évben adták ki az azt 5-kötetes enciklopédiai értékű tudományos munkát, amelyben először jelent meg Hodinka Antal publikációja a kárpátaljai ruszinokról. Ott első ízben dolgozták fel a Magyar Királyság észak-keleti részének helytörténeti adatait, főként a ruszinok lakta területek részletes bemutatásával (Borsod-Abaúj, Sárospatak, Zemplén, Ung, Bereg, Ugocsa, Máramaros.) Az említett vidékeken 5-ször változtattak államformát. A mai Magyarországon élő ruszinok különböző területeken élnek: Borsod-Abaúj, Zemplén, Hajdú-bihar, de a legtöbben Budapesten és környékén élnek. A magyarországi ruszinok többsége Kárpátaljáról

Manajló András, Lyavinecz Marianna és Bródy András

A konferencia előadói és résztvevői

származik, különböző okok miatt települtek át Magyarországra. Az itt élő ruszinok a kárpátaljai dialektusú anyanyelvüket használják, ősi hagyományaikat ápolják. A borsodi, illetve a Kelet-Szlovákia nyelvhasználatával is sokan élnek. A komlósikai és a mucsunyi ruszinok is más dialektusban beszélnek ősi nyelvüket. Az árnyalatok különbsége vitákat is eredményezett, viszont teljes egyetértést tapasztalhattunk a nemzeti vallásunk, a görög katolicizmus iránt. A nemzeti identitás nem létezhet anyanyelv nélkül, éppen ezért rengeteget tettünk és teszünk a ruszin nyelv kodifikációja érdekében Magyarországon. Nemzeti kultúra, tudomány és oktatás is csak az elfogadott nyelvhasználattal fejlődhet. Úgyszintén nem létezhet ruszin nyelvű TV, Rádió nemzeti nyelvünk megőrzése nélkül. A ruszin nyelv a történelmi Magyarországon kodifikált volt, hivatalosan is elfogadott, iskolák és szemináriumok működtek ősi nyelvünkön. A csehszlovák időszakban a múlt század 20-as éveiben is volt ruszin nyelvű oktatás. Visszont a II. Világháború után, amikor Kárpátalját Szovjetunióhoz, konkrétan Ukrajnához csatolták, beköszöntött a több mint 50-évig tartó mély hallgatás, a ruszin nemzetiség hivatalos megszüntetése. A ruszinokat ezen a területen az ukrán nemzetiségűekhez csatolták egy tollvonással. Az „ukranizáció” erőszakosságát bizonyítja az a tény, hogy ruszin író, alkotó csak oroszul vagy ukránul publikálhatott, anyanyelvét nem használhatta. E nehéz, elhallgatott időszakot váltotta fel- több évtizedes kényszerszünet után- a ruszin nyelv reneszánsza, amelyet a ma is tapasztalhatunk. Kalendáriumok, tankönyvek, ismeretterjesztő szakkönyvek, művészeti albumok jelentek meg ruszin nyelven. A ruszin nyelv újjáéledését Magyarországon is tapasztalhatjuk. Magyarország első volt a környező államok közül, amely önkormányzati lehetőséget és kulturális autonómiát biztosított az itt élő kisebbségnek. Szerbia is követte ezt a példát. Magyar-

országon 1998 óta léteznek Országos Kisebbségi Önkormányzatok, Fővárosi és Regionális Nemzetiségi Önkormányzatok. E törvény alapján a nemzetiségeknek lehetőségük van különböző kulturális események, évfordulók széles körű méltatására, országos és helyi szintű események lebonyolítására, művelődésük, hagyományaik ápolására. Az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat rendelkezik: gyűjteményes ruszin könyvtár-ral, múzeummal. A Fővárosi Ruszin Kisebbségi Önkormányzat a múlt évben jegyeztette be a Kulturális és Informatikai Centrumot, amely mellett megalakult a ruszin nyelv kodifikációs bizottsága. Kilenc éve az ORKÖ a kiadója és szerzője a „Ruszin Almanach-Kalendáriumnak”, 5-éve a Ruszin Világ havilapnak. WEB-oldalunk is működik. Rendszeres rádió és tv- műsorokat szerkesztünk. Önkormányzatunk rendszeres könyvkiadó, többek között: 2008-ban kiadtuk „Vértanú püspökünk- Romzsa Tódor” c. monográfiát ruszin és magyar nyelven és még több irodalmi, művészeti könyvet. Jelen pillanatban nagyon sokat tevékenykedünk szaktudományi bizottságunkban a magyar-ruszin szótár, nyelvkönyv, ABC-s könyv kiadásán. Szeretnénk a ruszin nyelv kodifikációját úgy befejezni, hogy ezzel a nemzetiségi önismeret és identitás is erősödjön. Ez a munka az utánunk következő nemzedéknek is szól, hiszen anyanyelv tökéletes tudása nélkül az identitás is elveszhet. A magyarországi ruszinok folyamatos munkakapcsolatot tartanak: Szlovákia, Szerbia, Lengyelország, Horvátország, Csehország és Kárpátalja ruszin testvéreivel. Sok közös programunk van, amely nemzeti identitásunkat erősíti és elmélyíti bennünket abban a gondolatban, amelyet dicsőséges ősünk Duhnovics Alexandr hangoztatott: „Ruszin voltam, vagyok és leszek, ruszinságomat sohasem felejttem, mindig azzá maradok.”

Dr. Lyavinecz Marianna

Magyarok Világszövetsége székháza, Magyarok Háza
1052 Budapest, Semmelweis u. 1-3. Tel: 267- 4510 www.magyarokhaza.hu

Április 29.-én (szerda), 11.00 – kor, Csontváry terem:

Patrubby Miklós a Magyarok Világszövetsége elnöke a VII. Világkongresszus alkalmából kibocsátott ezüstéremmel tünteti ki **Manajló Iván** ruszin festőművészt.
Laudációt mond: **dr. Medvigy Endre** művészeti igazgató.

Kiadja az Országos Ruszin Kisebbségi Önkormányzat.
Felelős kiadó: Manajló András (ORKÖ elnöke)

Kisfalviné Ortutay Mária - szerkesztő;
Nyomdai munkálatok:
Atlantis Reklám- és Nyomdaipari Kft.

A szerkesztőség címe:
1147 Budapest, Gyarmat u. 85/b.
Tel./Fax: (06-1) 220-8005
E-mail: ruszinok@freemail.hu
[http:// www.ruszinvilag.hu](http://www.ruszinvilag.hu)